

Solimana cþ

För Året

Efter Frälsarens CHRISTI Föddelse

1774.

Til STOCKHOLMS Horizont.

Eller 59 grad. 20 min. Pol-högd, och 1 $\frac{1}{2}$ tids-
min. Meridian-föllnad Öster om Upsala
Observatorium.

Efter K. Maj:ts Nåd. Förordnande,
utgivsven

Af Deth Weten-skaps-Academie.

STOCKHOLM,

Tryckt i Fräulednie Direct. L. SALVII Tryckeri.

Eemplaret säljes häftadt och skurit för 3 öre S:mt.

Utdrag af en på Thyska författad och
af Herr REGENSBERGER i Peters-
burg til K. Wetenskaps Acad. in-
sänd Skrift, om Gödsbens beredan-
de, til åkerbrukets förlofning.

Auctoren lägger följande 6 vemotsägliga satser
til grund för sin lärö-byggnad. 1. Den som
vid sin Landt-egendom har många goda Lingar,
den får mycket och godt hö. 2. Den som har myc-
ket hö, kan underhålla många dragare och mycken Bos-
kap. 3. Den som har mycken Boskap, får och män-
ga Kalfvar och Lamb, mycket Ull, Smör och Ost,
samt mycken Gödsel. 4. Den som har en myckenhet
Dragare och gödsel, kan väl bruka och göda sin Åker.
5. Den som väl brukar och göder sin Åker, får myc-
ken och kärnrik såd, jämte mycken halm. 6. Den som
har mycken och god Såd, mycket foder, många Hä-
star, mycken Boskap, Får, Kalfvar, Lamb, Ull,
Smör och Ost med mera; den har ock, när han be-
höfver, mycket Guld, Silsver och Penningar.

Hvar

Hvar och en af dessa 6 sanningar kunde vidare för-
klaras, men Auctoren har denna gången endast fö-
retagit sig den sierde, såsom den viktigaste, samt på
det omständeliga och tydeligaste wisat, på hvad
sätt gödsel kan beredas så, at den blir mogen och
god, til at, näst den högsts välsignelse, kun-
na göra jorden fruktbarande.

Det är af förfarenheten nogamt bekant, at det me-
ra kommer an på god, än på mycken gödsel: men de
flässie Landtmän försumma dock at på något sätt bere-
da gödslen, utan använda henne meråndels rå och o-
mogen, gansta illa, sia sjelfwa och följa kæteligen hela
Åkeret til stor förlust, såsom Auctoren grundeligen och
widlyftigt wisar, uti förra delen af sin afhandling,
hwilken man dock nu måste gå förbi, at så mycket
bättre få rum för den senare delen, som innehåller sjelf-
wa det förbättrade Gödsel-berednings sättet, hwilket
består i följande punter.

1. Anläggas et gödsel-samlings ställe, midt i La-
dugården, om åbyggnaden, belägenheten eller andra
omständigheter det tillåta.

2. På samma ställe, och i brist af någon där befin-
telig naturlig grop, göres medelst gräfsning en grop i

jorden, liksom en liten dam, hvilken kan fallas gödsel-wattens dammen, och som så inrättas, at det i längvarigt rågnvåder ifrån taken nedfallande watten ej diffyster. Dels storlek kan af bwar och en Landtman lätteligen afspähas efter deß årliga gödsel-samling och de omkring samma dam til anläggande gödsel-gropar. Här vid annmärkes, 1:0 at om jorden ej är af god och fet lera, utan består af sand eller annan los och pipig jordart, bör dammen nödwändigt i bottnen och på sörerna infyllas med fet och sandfri lera, til 3 quarters tjocklef, som med träklubbor tilslus och insjäpas, at såmedels förekomma gödsel-wattnets nedslande i jorden. 2:0 At det vid rågnvåder ifrån Ladugårds-taken nedfallande NB första wattnet, försiktigvis ledes til dammen, emedan samma tak-wattu, härdeles ifrån halin-tak, innehåller många nyttiga delar, til styrka för gödslen.

3. Når dammen är färdig, fylles den med gödsel-watten, som kan finnas uti eller vid gamla Gödsel-ståen: men om det ej finnes, fylles dammen med Brunnens-eller annat watten, och fastas däruti tillräcklig myckenhet af god och frisk gödsel, som med watten väl omväres och blandas, at gifwa det behörig kraft, til ernäende af det föresatta åndamålet.

dammen, på afstånd af wid på alnar derifrån, göres syrkantiga eller runda gropar, til den årliga gödslen insamlande, en eller flera, alt efter som man har myckenhet af Bostap til. I stället för gropar i jorden, kan man oef, där tillfälle til sådane ej gifves, af balkar tjuva lärar, 3 eller 4 alnar i syrkant wida, och 3 alnar höga. Om möjeligt är, höra de åtiniasione til halswa högden på under Jordbrynet. Omkring den delen af lärar, som får öfver jord, bör fyllas med god lera eller annan jord. År jordmånen los eller sandig, så försares med godleras instämpning, så i bottuen som omkring lärren, til en half alns tjocklef eller mer, på sätt som om dammen sagdt är. I brist af stog, kan man hämta sig ned af gropar, som göras nägot widare ofwan til, aldenast dē, ema jordmånen det fordrar, med Lera infyllas och tilpäckas. Finnes ej Lera, så kan i ställe för Damn, en Brunn gräfwas, åtminstone 3 alnar djupare än gödsel-groparna, hvilken alt ifrån bottnen och up i dagen med flikingar tünras: då anläggas gödsel-groparna så nära intil och omkring Brunnen, som sig göra läter, på det gödsel-wattnet som silar sig utur gödsel-groparna, må desio snarare komma i Brunnen tilbaka: och är wid denna anläggning at märka, at gödslen hör oftere wattnas utur

Brunnen, än då gödsel-groparne bestå af Lera eller
åro med Lera tåte gjorde.

5. När så många lärar eller gropar åro färdige,
som för hela årets gödsel-samling förmenas kunna för-
slå, börjas med infyllning af den friska gödsel, som
dageligen faller, i den ena lären eller gropen, til en
alns högd; men som ej får fastas i hög, utan hvor-
je eller hvor-annan dag bör jámmt utbreddas, dock ej
stampas eller packas. Då första lären eller gropen
fått jámmt utbredd gödsel til en alns högd, försares
på lika sätt med den andra, sedan med den tredje
gropen, och så vidare. När alla lärarne fått, hvor
ester annan, gödsel til en alns högd, börjas å myo
med den första, at inläggas gödsel til ån en alns
högd, och så vidare hvorfvet om, til des alla lärar-
na fått twå alnars infyllning: sist och i lika ordning
med tredje hvorfvet, hvor af lärarna eller gropar-
na blifwa aldeles uppsylde. i

6. Så snart gödslen uti någon lår eller grop är
jämkt utbredd til en half alns högd, bör den twå-
ne gånger hvor dag öfvervattens utur gödsel-wattus
Dammen eller Brunnen, med en värtill tjänlig trå-
stofwel; litet och mätteligen, om vattnet hämitas ut
tur en Dain, men ymnigare utur Brunnen. Ju bö-
gr

gre gödsel-infyllningen efter hand stiger i lären, desto
mera bör den wattuas, äfwen efter rågn-wäder, dock
aldrig så starkt, at vattnet står lika högt med gödslen.
Skuile om wintren någon gång hånda, at gödsel-
wattens Dammen eller Brunnen tilfryser, så fastas
på gödsel-högarna helt tunt sno, hvilken med färre
stall-dynga öfwerhölgd, snart smälter och således un-
derhåller den jämma fukteningen. Under påstående
Sommarhetta eller starka längvariga blås-wäder,
bör ostare wattnas, än i rågnwäder: ty så väl het-
ta som föld, så väl stark torka som våta, hindra
rötningen, hvilken däremot af en jämn mättelig
fuktfighet befördros, så at gödslen blifwer öfver alt
uti et lika förhållande, och ej tager hetta, mindre
brinner. Auctoren visar det vara en sju sior som
allmän welffarelse och et fel, at låta gödslen blifwa
het och brinna, emedan des båsta kraft därigenom
förloras: han bör rötas, men ingalunda få taga het-
ta eller brinna, hvilket med Försök och med Chymis-
ka skål bewises.

7. När gödslen således, medelst vattnande, lust
och wärma, kommit i wederbörlig gäsning och röta,
hvilket gemenligen står inom et år, så at den inti-
ser hel svart-eller mörkbrun ut, är tåt, samman-

hängande, och låter ståra sig med Spade, såsom en min Öst, och när tiden sannvänt är inne, at den på Vren skal utföras, så uttages all gödslen utur en, två eller 3 gropar i sänder, so at intet därav sparleunas; ih däriegenom får man lediga stället til ny gödsel-samling för nästa år. Den öfversta gödslen uti hvar grop, hvilken ej hunnit lika väl rotas som den nedre, kan astagas och infastas i en ledig grop, at ihopblandas med ny gödsel och vidare rotas. Saledes fortföres med alla lärarna efter groparna.

8. Gödslen utföres och inom 8 dagar utbedes, samt väl, men ej för djupt, nedmyllas, och det alt så tidigt, at hon himmer meddela jorden sin kraft, innan såden utsätts. Har man ej tilsfälle, at på den hästä tiden, som är något för sännings-tiden, utföra gödslen, så måste det väl ske om vintern, eller på hwad åretid det bequämligast låter sig göra; men på det, i sådan håndelse, den beredda gödslen ej må för mycket förlöra af sin kraft, rådes 1:0 at så länge åretid, väglag och väderlek tillåta, uppkjuta med gödslets utförfel, emedan hon altid är bättre förvorad i sina gropar efter lärar, än då hon ligger öfver jord på öppna fältet. 2:0 Alt, när hon fö

dan åretid måste utföras, hon ej genest utbredes, utan läggas i 2 alnars höga, sammanslagna och breda högar, hvilkas öfwerbryne och sidor tätt och väl med skyflar tillkappas, så at wärdet ej kan blåsa igenom. 3:0 at dessa högar ej utbr-das förr, än då gödslen skar kan nedmyllas.

Detta är nu hela processen med Gödsel-beredningen. Det intässer däremot, at det fördrar mycket arbete och någon kostnad, är lätt besvaradt. Kostnaden är så godt som ingen; och arbetet ej så svårt, som det i förföre syaes: det kan förrättas af Landmannen sels, des folk och barn, och hwad han ej medhinner på det ena året, kan det andra fräföljas. För öfrigt ersätttes både arbete och kostnad rikeligea, med den mångdubbla vinjt, som en genom så god gödsel fruktbarare gjord Åker gisver.

En af våra mäst förfarne Landshuehållare, som på Kongl. Vetejkaps Academien audioden gjordt detta korta neddrag af Herr REGNSBERGERS Ekrift, tillägger sluteligen sin tanka: at detta uppgifna välgrundade Gödsel-berednings sätt väl i långlig tid varit här i Sverige bekant, och af några få, här och där i orterna, öfswadt, fastän icke af alla med den

STO
Geri
Gåa
Ti
Abbse
Afwest
Ailing
Alrian
Arbog
Aster
Bjästa
Bjöne
Bohus
Bölln
Borgé
Borgo
Boråe
Brahe
Cajana
Calvnia
CarlsC
Earlsta
Earlsh
Castell
den noghet och försigtighet, som Auctoren förefris-
vit och med skäl yrkat; men at det dock wore nyttig-
tigt, om det blefwe mera bekant, och högst önskligt,
at wäre Lardtnän i allmänhet wille följa så floka
och hälsofamma råd. Til den åndan här Kongl.
Wetenkaps Academien welat låta införa detta ut-
drag uti en af de sina Almanachorna, til deß hela
Skriften hinner öfversättas och af trycket utgifwas,
som den väl förtjenar.

Herr REGENSBERGERS yttrade nitalseen om
Swenska Åkerbruks förkofring, är så mycket mera
beröm och förundran vård, som han är en främling,
hwilken aldrig lärer hafwa warit här i Sverige. Deß
wisade mogna insigt och förfarenhet uti hwad til Åker-
bruks hörer, så väl som uti Chymien och Natur-
funnigheten, är ej mindre hederlig.

STOCK-